LAUSUNTO

Opetus- ja kulttuuriministeriö
www.lausuntopalvelu.fi

Asia **Lausunto luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi yhteishallinnoinnin kehittämisen neuvottelukunnasta (Lausuntopyyntö OKM/71/050/2017)**

Yleistä Suomen tietokirjailijat ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi yhteishallinnoinnin kehittämisen neuvottelukunnasta. Suomen tietokirjailijat ry edistää suomalaista tietokirjallisuutta, valvoo tietokirjailijoiden tekijänoikeudellisia ja taloudellisia etuja, tukee tietoteosten kirjoittajia sekä edistää jäsentensä ammattitaitoa ja -etiikkaa. Suomen tietokirjailijat ry on Suomen suurin kirjailijajärjestö, joka edustaa yli 3100 tieto- ja oppikirjailijaa. Yhdistys on yhteishallinnointiorganisaatioiden Kopiosto ja Sanasto jäsenjärjestö.

Lausunnon ydinkohdat

- Suomen tietokirjailijat ry pitää tärkeänä, että tekijänoikeuden ja lähioikeuksien yhteishallinnointia arvioidaan ja kehitetään.
- Kannatamme neuvottelukunnalle ehdotettua kolmen vuoden toimikautta.
- Neuvottelukunnassa tulee olla edustettuna kaikki yhteishallinnointiorganisaatiot sekä riittävä määrä keskeisimpien oikeudenhaltijoiden ja teosten käyttäjien sekä lain kannalta olennaisten viranomaisten edustajia.
- Neuvottelukunnan työskentelytapojen tulee tukea sille asetettujen tehtävien hoitoa. Asiantuntijoiden kuulemisen ja jaostotyöskentelyn lisäksi neuvottelukunta voisi esimerkiksi tehdä kyselyitä ja selvityksiä, järjestää keskustelutilaisuuksia ja antaa lausuntoja tehtäviinsä liittyvistä asioista.
- Asetuksessa tulisi säätää myös neuvottelukunnan työn julkisuudesta.
- Asetuksessa tulisi säätää myös siitä, miten asiat tulevat neuvottelukunnan käsiteltäviksi.

Tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista ja sen kehittämisestä

Tekijänoikeuden yhteishallinnointi on Suomessa yleisesti ottaen hyvin toimivaa, avointa ja läpinäkyvää. Laki tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista (1494/2016) ei olekaan tuonut olennaisia muutoksia kotimaisten yhteishallinnointiorganisaatioiden toimintaan. Suomen tietokirjailijat ry pitää kuitenkin tärkeänä, että nimetään yhteishallinnoinnin kehittämisen neuvottelukunta seuraamaan ja arvioimaan yhteishallinnointia koskevien käytäntöjen kehittymistä, edistämään hyvien käytäntöjen noudattamista ja vaihtoehtoisten riidanratkaisumenettelyjen hyödyntämistä sekä avustamaan opetus- ja kulttuuriministeriötä sekä Patentti- ja rekisterihallitusta niiden hoitaessa yhteishallinnointilain ja kollektiivihallinnointidirektiivin (2014/26/EU) piiriin kuuluvia asioita.

Neuvottelukunnan toimikauden pituus

Suomen tietokirjailijat ry:n näkemyksen mukaan neuvottelukunnalle ehdotettu kolmen vuoden toimikausi on tarkoituksenmukainen. Kautta ei ole syytä säätää pidemmäksi, jotta taataan riittävä vaihtuvuus edustettuina olevissa oikeudenhaltija- ja käyttäjätahoissa.

Neuvottelukunnan jäsenet

Neuvottelukunnan jäsenmääräksi on ehdotettu enintään 15 jäsentä, joiden lisäksi neuvottelukunnalla olisi puheenjohtaja opetus- ja kulttuuriministeriöstä sekä sihteeri Patentti- ja rekisterihallituksesta. Neuvottelukunnan koko on syytä pitää sellaisena, että sen toiminta on tarkoituksenmukaista ja tehokasta.

Asetusluonnoksen 3 §:n 3 momenttiin on kirjattu, että neuvottelukunnassa tulee olla edustettuina keskeiset yhteishallinnointiorganisaatiot, oikeudenhaltijat ja teosten käyttäjät sekä viranomaiset. Suomen tietokirjailijat ry katsoo, että neuvottelukunnassa tulee olla edustaja kaikista yhteishallinnointiorganisaatiosta, ei vain joistain keskeisimmiksi määritellyistä organisaatioista. Tämä on ehdottoman tärkeää siitä syystä, että kaikki yhteishallinnointiorganisaatiot yhtäältä tuovat omista organisaatioistaan neuvottelukunnan toiminnan kannalta olennaista tietoa ja toisaalta toimintaan osallistuessaan saavat yhdenmukaisella tavalla tiedon yhteishallinnoinnin kehittämiseen ja ydintoimintaansa liittyvistä asioista.

Tämän lisäksi neuvottelukunnassa tulee olla edustajat keskeisistä oikeudenhaltija- ja käyttäjäryhmistä sekä viranomaisista. Muistiosta ja asetuksesta ei kuitenkaan käy ilmi, kuka määrittelee keskeiset oikeudenhaltijat, käyttäjät ja viranomaiset. Taustamuistioon olisi selvyyden vuoksi hyvä kirjata, mitä tahoja lainsäätäjä pitää kyseisessä tapauksessa keskeisinä.

Dokumentteihin ei ole kirjattu myöskään sitä, miten neuvottelukunnan jäsenet lopulta valitaan. Tämä on kuitenkin olennaista, koska oletettavasti ehdokkaita jäseniksi tulee olemaan huomattavasti enemmän kuin paikkoja. Auki jää myös se, miten oikeudenhaltijat ja käyttäjät ovat edustettuina eli tulevatko he edustetuiksi jonkin järjestön kautta vai yksittäisinä henkilöinä. Nämä asiat olisi syytä kirjoittaa auki vähintään asetuksen taustamuistioon.

Muistioon olisi tarpeen kirjata myös se, onko myös viranomaisten osalta tarkoitus, että edustus on vaihtuva eli onko vain osa keskeisistä viranomaisista kerrallaan edustettuna vai onko viranomaisedustus tarkoitus pitää aina samana. Viranomaisedustusta pohdittaessa tulee ottaa huomioon se, että kaikkein keskeisimmät viranomaiset eli opetus- ja kulttuuriministeriö sekä

Patentti- ja rekisterihallitus ovat neuvottelukunnassa jo edustettuna puheenjohtajan ja sihteeri roolissa. Neuvottelukunnan rajoitetun koon vuoksi on syytä miettiä, onko muiden viranomaistahojen tarpeen olla edustettuna neuvottelukunnassa ainakaan pysyvästi.

Neuvottelukunnan suunnitellut työskentelytavat

Suomen tietokirjailijat ry pitää tärkeänä, että neuvottelukunnan työskentelytavat tukevat sille yhteishallinnointilaissa asetettujen tehtävien hoitamista parhaalla mahdollisella tavalla. Ennen kuin neuvottelukunta on aloittanut toimintaansa, työskentelytapoja ei ole tarkoituksenmukaista rajata liian tiukasti.

Kannatamme asetusluonnoksen 5 §:ään kirjattua mahdollisuutta kuulla asiantuntijoita.

Suomen tietokirjailijat ry pitää jaostotyöskentelyä lähtökohtaisesti toimivana mallina. Asetusehdotuksessa ja taustamuistiossa jää kuitenkin jaostotyöskentelyn osalta hieman epäselväksi, millaisiin tarkoituksiin niitä on ajateltu asettaa. Asetuksen 5 §:ssä käytetty ilmaisu ”voi asettaa jaostoja tietyn asian käsittelemistä varten” on melko epäselvä. Jaostojen asettamiselle tulee olla hyvin perusteltu syy ja niitä tulisi voida asettaa ennemminkin tietyn asianryhmän/kokonaisuuden käsittelemistä varten kuin jonkun yksittäisen asian käsittelemistä varten.

Jaostot voivat ehdotuksen mukaan koostua pitkälti neuvottelukunnan ulkopuolisista jäsenistä, koska vain puhteenjohtajan ja yhden jaoston jäsenen edellytetään olevan neuvottelukunnan jäseniä. Tällöin on tarkoituksenmukaista, että vähintään toinen neuvottelukunnasta tulevista jäsenistä on sen yhteishallinnointiorganisaation edustaja, jota jaostossa käsiteltävä asia koskee.

Edellä mainittujen työskentelytapojen lisäksi neuvottelukunta voisi tehdä kyselyitä ja laatia selvityksiä, järjestää keskustelutilaisuuksia sekä antaa lausuntoja sen tehtäviin liittyvistä asioista.

Neuvottelukunnan työn julkisuudesta

Suomen tietokirjailijat ry pitää tärkeänä, että asetuksessa säädetään neuvottelukunnan työn julkisuudesta ja sen antamien suositusten julkaisemisesta. Tekijänoikeuksien yhteishallinnoinnista annetun lain yksi kantavista periaatteista on läpinäkyvyyden ja avoimuuden lisääminen. Nämä periaatteet on syytä ulottaa myös neuvottelukunnan toimintaan.

Asian tuleminen neuvottelukunnan käsiteltäväksi

Asetusluonnoksessa ja muistiossa ei ole ollenkaan mainittu tapaa, jolla asiat tulevat neuvottelukunnan käsiteltäväksi. Mikäli neuvottelukunnan ulkopuolisella taholla – esimerkiksi jollain oikeudenhaltijoita edustavalla järjestöllä – on oikeus saattaa asia neuvottelukunnan käsiteltäväksi, tästä tulisi olla maininta asetuksessa.

Helsingissä, 3.5.2017

Markku Löytönen
Puheenjohtaja

Jukka-Pekka Pietiäinen
Toiminnanjohtaja